

גליונות לעיון בפרשת השבוע
בעריכת ד"ר נחמה ליבוביץ
ענת העשרים ושתיים

ניתי (תשכ"ג)

נ"ט - כ"א

א. שאלה כללית:

השווה דברי יוסף אל אהרן עתה, אחרי מות אביהם (י"ט-כ"א) אל דבריו אחרי התורנו אל אהרן (ט"ה-ה). מה הדומה ומה השונה? מה סיבת השוני?

ב. ט"ו: לו יטמנו יוסף:

נחמה: "לו" טמא יטמנו. "לו" טמא יטמנו לענינים הרבה: יש "לו" טמא בלשון בקשה ולשון חלואי, כגון (בראשית ל') "לויחיה כדברך", (בר' כ"ג) "לו טמני", (יהושע ז') "ולו הואלנו" (במובן י"ד) "לו טמני".
ויש "לו" טמא בלשון "אם" ו"אולי" כגון (דברים ל"ב) "לו חכמו ייכילו זאת", (ישעיה ז"ח) "לו תקטבו למצותי" (המובן ב' י"ח) "ולו אנכי סוקל על כמי עזרה כסף".
ויש "לו" טמא בלשון "הוא" - "לו יטמנו" ואין לו עוד דומה במקרא והוא לשון "אולי" כמו (בראשית כ"ד) "אולי לא חלף האשה אחרי" לשון טמא היא.
ויש "אולי" לשון בקשה כגון (שמואל ב' ט"ז) "אולי יראה ה' כעבדך".
(יהושע י"ד) "אולי ה' אהי", הרי הוא כמו "לו ירי כדברך", ויש "אולי לשון "אם", "אולי ייחסיס צדיקים".

נחמה: "לו" יטמנו יוסף - ולואי יטמנו יוסף, ולא יגלה הנאהו, כי כל טמא אין אדם מגלה אהה קרובה "טמא" וכן (בר' כ"ז מ"א) "ויטמס עמי", אבל יראה: הן יטמנו אהנו בגלוי מעתה "והטב יטיב לנו את כל הרעה" והוא מקרא קצר.

ויש מפרשים כמו "אם" אם זו לבד יוסף יטמנו, הטב יטיב לנו. וכן מפרשים כל "לו" שבמקרא כמו (ישעיה מ"ח י"ח) "לו תקטבו למצותי" - זאת זאת לבד עיית טמאנו למצותי; ואינו כלום בעיני.

ורס"י פרט: "לו" זה לשון "הוא" ויוסב ופה, אלא שלא מצינו "לו" שהוא לשון "הוא".

1. מה ההבדל בין חני המפרשים?

א. רס"י מבחין בין "לו" בהוראה "אם ואולי" (מסקה 2 לעיל) ובין "לו" בהוראה "טמא" הוא עליו הוא אומר "והוא לשון "אולי" (בסוף מסקה 3)

מה איפוא ההבדל בין "לו" שבמסקה 2 לבין "לו" שבמסקה 3?

ב. לשם הוספה רס"י אחרי פרטו לחזנות כל "לו" ערה ויש "אולי" לשון "אם", ובה לו לפרט במקום זה הוראותיה החזנות כל שלח "אולי"?

ג. ט"ו ויעזו אל יוסף לאמור:

אבין צוה לפני מותו לאמור:
י"ז: כח האמרו ליוסף
אנא טא נא פסע אחיך וחטאתם
כי רעה גמלוך
ועתה טא נא פסע עבדי אלוקי אבין.

ר' אברהם בן הרמב"ם: "אנא טא נא" לשון פיוס והחינה אשר דירך להקרישם לפני וירוי על חטאם ובקשת הסליחה, כענין מאמר הסליחה ע"ה (במקום דבנו, סמות ל"ב) "אנא חטא העם הזה חטאם גדולה ויעשו להם אלוהי זהב".

ומאמרם "לפסע עבדי אלוקי אבין" לבד מפרשם הענין הנה אנחנו באסמאנו טאמר חזונו אותך הטאנו לך וטמנו ברבונקטי אשר אנחנו עבדיו, ומה נספין רבונקטי אשר אנחנו עבדיו, או יסלה לנו או יפרע מאתנו עבודה. לכן, זה ישרע מאתנו ולא יקבל את הטובתנו - אחת, הסתק בעונתו לנו וטמנו אותנו מונקסין וזה כמו קבל את הטובתנו וסלה לנו - התרמה אליו בזה וסלה לנו גם אחת.

א. מה קשה לו בפסוק?

ב. מה הדמיון בין פסוק ט"ו לבין סמות ל"ב ל"א?

א. ר' אברהם אומר שפרוטו ל"עבדי אלוקי אבין" הוא פירוש נוסף על פירוש המסע (=לכד משחוטו טעמו). מה הוא איפוא פירושו מליש אלה לפי פסוקן ובמה השירות של בן הרמב"ם מזה מן המסע?

אברבנאל: ולפי שהם פחדו מהיות שגאה בלבד עליהם, לכן צונו לאחד מן האוהבים שיאמר: "אביר צוה לפני צוהו" ר"ל: הלא ידעת שמצוה לקיים דברי המת, והנה "אביר צוה"... כח האמרו ליוסף אנא שא נא מסע אחיר וחטאתם כי בלי מסע "רעה גמלוך", ולכן אחלה שחטא חטאתם.

והסנייה היא "ועתה שא נא למסע עבדי אלוקי אביר" ר"ל: ואם לא תחא חטאתם מסכת האהבה הגומלית, כיון שהם הפרידוה, שלא נהגו עמו כאחים, ואם נא למסעם מפני האהבה הנפשית, שהם עבדי אלוקי יעקב אביר, כל שכן שסתי הסיבות יש בזה: קירבה האהבה וקירבת הזית. ועל דרך זה אמר חנביא מלאני: "הלא אב אחד לכלנו, הלא אל אחד בראנו" - שהם טחי הקורבות.

ואפשר למרס עוד, שהם בטס אביהם שלחו לומר ליוסף: "אנא שא נא מסע אחיר וחטאתך, שבלי מסע חס כפי כונתם "רעה גמלוך", והסליח הוסיף לומר לו מעצמו: "ועתה שא נא למסע עבדי אלוקי אביר" - ר"ל: ועתה כפי מה שראינו שנחגלגלו הדברים ושחכל היה מאת האלוקים ראוי הוא שחטא חטאתם, לשי שהם כמה טעמו היו "עבדי אלוקי אביר", כי הוא יתברך לקיים גזרתו עתה כלים ושלוחי חכמהו ללשטות זה, כדי להעלות אוֹלָךְ במעלה ובכרדגה חזאה.

- א. מה הם השקיות בפרקנו. שמיחכם אברבנאל בחני פרוסיו?
 ב. מה החבדל בין סני ולוסינו בחפיד מלון "עתה" כט" י"ז?
 ג. מה החבדל סבין סני פרוסיו למלים: "עבדי אלוקי אביר"?
 ד. האם מסכים פירוס-אברבנאל באחד מחני פרוסיו עם פרוס בן הרמב"ם דלעיל?

ד. חסוה

י"טו ויאמר אליהם יוסף אל תיראו כי התחת אלוקים אני...
 ל"ו ויחר אף יעקב בדחל ויאמר: התחת אלוקים אנכי...

הסבר כיצד זה נחשבות אוהץ המלים במקומנו לשבח ליעקב ואילו במקום החוה נחשבות לו לבנאיל וע' בגליון ויצא טנה זו.

חשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, קריה משה, ירוסלים

עורך: מיכאל פרלמן

חאלות בטעמי המקרא

מ"ט ט"ו גור אריה יהודה מטרף בני עליה כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו

רצ"י ד"ח מטרף: כמה שחידהיך בטרוף סורף יוסף חיה רעה אכלתהו וזהו יהודה שנמל לאריה.

ד"ח בני עליה: סלקה את עצמך ואפקדה מה בצע וכו'

ר"ן חידנהיים בפירושו "הכנת המקרא" על רס"י מעיר: הוצרך לפרס כן בעבור הטעמים.

רסב"ט: ... והמפרסו במכירת יוסף לא ידע פירושו של פסוק ולא בחילוק טעמים כלל.

1. כמה מחאים פירושו של רס"י לחלוקה הטעמים?
2. נגד איזה פירוש, הנוגד את חילוק הטעמים, יוצא רסב"ט?
3. יש המחלקים את הצלע הסנייה בדרך זאת:
 א. כרע רבץ כאריה וכלביא - מי יקימנו.
 ויש המחלקים בדרך אחרת:
 ב. כרע רבץ כאריה - וכלביא מי יקימנו

לאיזו דעה מסייעים הטעמים?

חשובות לסאלות בטעמי המקרא יש לשלוח למיכאל פרלמן, קבוצת יבנה, ד"נ חוף אהדור